

KAYSERİ'DE RAŞİT EFENDİ KÜTÜPHANESİ VE VAKFIYESİ

Müjgân CUNBUR

İstanbul'un Fethinden sonra kütüphanecilik tarihimizde iki büyük akım görüyoruz. Bunlardan birincisi 1453 tarihinden önce Anadolu'daki çeşitli kültür merkezlerinde toplanan yazma eserlerden bir kısmının, yeni başkente götürülüşüdür. Kısa bir süre içinde İstanbul'un büyük bir kültür merkezi haline gelmesi üzerine, bu defa da İstanbul'da toplanan, istinsah yoluyla çoğaltılan kitaplardan bir kısmının tekrar Anadolu'daki çeşitli şehir ve kasabalarda kurulan kütüphanelere iade edildiği görülmektedir. Anadolu'da doğup yetişmiş, zamanla devlet işlerinde çeşitli yüksek makamlara yükselmiş kimselerin, doğdukları yerleri kültür müesseselerinden, kitap ve kütüphaneden mahrum bırakmamak için yaptıkları vakıflar 16. Yüzyıldan başlar, 19. Yüzyılın sonlarına kadar devam eder. Asırlar boyu süren bu ikinci akım neticesi, İstanbul'daki büyük Türk - İslâm kültürünün eserlerinden Anadolu az da olsa nasiplenmiştir. İşte bu ikinci akımla Anadolu şehirlerinde kurulan kütüphanelerin en önemlilerinden biri de Reisü'l-küt-tab Mehmed Raşit Efendi'nin Kayseri'de kurduğu kütüphanedir.

Raşit Efendi Kütüphanesinden önce Kayseri'de ve kasabalarında kronolojik sırayla şu kütüphaneler kurulmuştur:

Kadı Bedreddin Mahmud Kütüphanesi 960 H. (1557 M.) de Bedesten içinde 400 ciltten fazla yazma eserle kurulmuştur. Şimdilik ilk çarşı kütüphanemiz olarak bilinen bu kuruluş,

Kadı Mahmud'un babası, devrinin bilgin ve yazarlarından Süleyman Efendi'nin kitaplarının vakfıyla meydana gelmiştir. Bunlara sonradan bir kısım kitabın daha eklendiği söylenmektedir¹.

Tavlusunlu Sadrazam Halil Paşa Kütüphanesi 1026 H. (1618 M.) tarihinde Tavlusun köyünde kurulmuştur².

Erkiletli Sadrazam Mehmed Paşa, kendi adını taşıyan cami ve medreseden müteşekkil külliye içinde 1081 H. (1671 M.) yılında bir kütüphane tesis etmiştir³.

Kayseri dolaylarında kurulan bu iki kütüphaneden sonra 1135 H. (1722 M.) de Huvand Camiinde Matbahemini Hacı Halil Efendi tarafından bir kütüphane daha meydana getirilmiştir⁴. Bu kuruluşun kitap mevcudu söylentilere kadar 300 cilt kadardır.

Kayseri kültür tarihinde en büyük ve en önemli kütüphane kuruluşu, hiç şüphesiz, Raşit Efendiye ait olanıdır.

Önceleri Beğlikçi, daha sonra Reisü'l-küt-tab diye tanınan Kayserili Mehmed Raşit Efendi (Doğ. 1753 - Öl. 3 Mart 1798)⁵, Divanı-ı Hümayûn Kalemî

1. Kâzım Özdoğan, *Kayseri Tarihi Kültür ve sanat eserleri*, Kayseri 1948, s. 107-110.

2. Kâzım Özyedekçi, *Raşit Efendi Kütüphanesi ve yazma eserler*, «Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi», Kayseri 1945, Sayı 59-60, s. 3.

3. Aynı yazar, aynı makale. s. 3.

4. Aynı yazar, aynı makale. s. 3.

5. Hayatı için, Bk. Ahmed Nazif, *Biyografik belge, (yazma nüsha)*, Raşit Efendi Kütüphanesi No. 37; Ahmed Remzi, *Not, Raşit Efendi Kütüphanesi fihrist defteri*, S. 1a-b, 2a.; Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, İstan-

ketebesinden Kocağa-zade Cafer Fevzi Efendiyle Ümmüğülsüm Hatunun oğludur. Ispıdın köyünde dünyaya gelmiş, ilk öğrenimini Kayseri'de, daha sonrakileri İstanbul'da yapmış, 1774 te Beğlikçi kesedarı, 1780 de Beğlikçi, 1783 te Sadr-ı Âli mektupçusu, 1785 te yine Beğlikçi, 1787 de birinci defa Reisü'l-küttab, 1788 de Reis vekili, 1791 de Çavuşbaşı, 1792 de ikinci defa Reisü'l-küttab, 1794 te Defter emini, 1795 te Tersane emini, 1797 de üçüncü defa Reisü'l-küttab olmuştur. Memuriyet hayatında iki defa 1784, 1794 te azledilmiş, devlet memuriyetinde olduğu kadar Türk matbaacılığına da hizmet etmiş, 1783 - 1794 yılları arasında I. Abdülhamid'in iradesiyle vazife aldığı «Matbaa-i Âmire»de altı eserin basılışında büyük emeği geçmiştir⁶.

Kaynaklar onu kuvvetli bir hafıza ya sahip, kabiliyetli, kültürlü, iyilik sever, cömert bir kişi olarak tanırlar⁷. Edebiyata aşina ve şair ruhlu bir kimse olduğundan da bahsederler, hattâ şairlerinden örnekler verirler⁸.

Muhakkak ki, Raşit Efendi'nin en büyük eseri Kayseri'de 1796 yılında inşa ettirdiği kütüphanedir⁹.

Raşit Efendi Kütüphanesi, Kayseri Ulu Camiinin batı duvarına¹⁰ bitişik

bul 1311, C. II, S. 351; Cevdet Paşa : *Tarih-i Cevdet*, İstanbul 1309 C. VI, s. 269-272; Şemseddin Sami : *Kamusü'l-âlam*, İstanbul 1308 C. III, S. 2245; Kâzım Özdoğan, *Türk Matbaacılığı tarihinden notlar*, Kayserili Reisül-küttap Mehmet Raşit Efendi ve eserleri, «Erciyes Kayseri Halkı dergisi», Kayseri 1939, sayı 13, S. 391-398.

6. Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaacılığı İbrahim Müteferrika Matbaası*. İstanbul 1939, S. 94-99.

7. İbrahim Kâmi : *Mefhûh* (Otograf nüsha), Kayseri Raşit Efendi Kütüphanesi, No. 1224, S. 113b-114a.

8. Ahmed Resmî : *Halifetü'r-rü'esâ Sefinetü'lru'esâ*, İstanbul 1269 Takvimhane-i Amire, S. 129-132.

9. Kâzım Özdoğan, *Kayseri tarihi kültür ve sanat eserleri*, Kayseri 1948, S. 110.

10. Halil Edhem, *Kayseriye şehri*. İstanbul 1334 S. 17-18.

olarak inşa edilmiş ampir tarzında küçük bir binadır. Üç basamakla çıkılan giriş kapısı, üzeri beşik tonoz örtülü uzunca bir koridora açılır. Asıl okuma salonunun bulunduğu kısım küp şeklinde olup, üzeri kubbeye örtülmüştür. Giriş koridorunun sonlarına doğru yer alan sağdaki kapı, cami'e, soldaki okuma salonuna açılmaktadır. Cami'e açılan kapı bugün duvar boyunca sıralanan dolaplarla kapatılmıştır. Okuma salonunun piriç üzerine altın yaldız kaplı müşebbek olarak «Ya Fettah» yazılı kapı tokmakları dikkati çeker. Kütüphane batı, güney ve kuzey cephele- rindeki ikişer pencere ile kubbe kasnağındaki dört tepe penceresinden ışık alır. Penceresiz duvarda ve pencere aralarında tahtadan yapılmış gömme dolaplar bulunur, bunların ve pencerelerin üstüne gelen kısımlar renkli duvar nakışları ile süslenmiştir. Dış cephe kesme taştandır, pencereler demir parmaklıkla örtülmüştür. Çatının dört köşesinde silindir şeklinde dört küçük kule yapılmıştır. Binanın 25.000 kumruş mal olduğu Raşit Efendi'nin, inşa atla meşgul olan amcası Koca Ağay yazdığı 29 Cemaziyel-ahir 1211 tarihli mektubundan anlaşılmaktadır. Amcasının bu hizmetine karşılık, Raşit Efendi, kendisine yeşil çuha kaplı saman bir kürk, başbazergâna da âlâ şemsel kaput göndermiştir¹¹.

Kütüphaneye vakfedilen kitapların sayısı bir rivayete göre 17 si Arap harfli basma, 926 sı yazma eser olmak üzere 943 tür. 17 Mayıs 1333 tarihli arapça yazıya göre kitap sayısı ise 933 tür, filistin defterinde 851 adet, 948 cilt olarak kayıtlıdır¹². Her kitabın baş, orta ve sonunda üzerinde «Vukife haze'l-kitabe Mehmed Râşit b. Ca'fer Fevzî taleben li-marzati'llâhi te'alâ bi-şarti en lâ yuhrice min hızanetihî gafere lehu v

11. K. Özyedekçi : *Raşit Efendi Kütüphanesi*, II, Erciyes, Yıl VI, Sayı 61-62, Şubat-Mart 1948. S. 3, 10.

li-valideyni 1211» yazısı bulunan vakıf mühürü basılmıştır.

Kütüphaneye sonradan 1 Ağustos 1333 te Hacı Halil Efendi Kütüphanesinden nakledilen 167 mühürlü, 359 mühürsüz kitapla, H. Nafi Efendinin bağışladığı 60 eser, Binbaşı Fevzi-zade Osman Hayri bağışı olarak da 33 yazma, 26 basma eser daha eklenmiş¹². Kitap mevcudu Erkiletli Mehmet Paşa Kütüphanesi'nin nakliyle daha da artmıştır. Bugün kütüphanede bulunan yazma eserlerin 972 si arapça, 167 si farsça, 330 u türkçe, eski harfli basmaların ise 1677 si türkçe, 1004 ü arapça, 33 ü farsçadır.

Kütüphanenin vakfiyesi birçok bakımlardan ilgi çekici ve kütüphanecilik tarihimiz için değerli bir vesikadır¹³. Vakfiyenin aslı vaktiyle kaybolmuş, kütüphanede yalnız kabı bulunmuştur. Eldeki suret, 7 Nisan 1323 te filigranlı, saykallı, krem rengi ince bir kâğıda istinsah edilmiştir. Pek çok hataları olup, bunların bir kısmı sonradan düzeltilmiştir.

Kütüphanenin geliri, vakfiyenin başında sıralanan İstanbul Soğanağa Mahallesiindeki konak ve müstemilâti, bahçeler, evler, Galata'daki bahçe, ev, mahzen, Hacı Bayram Mahallesiindeki bahçenin getireceği kiralarla karşılanmıştır.

Kütüphane medrese talebelerinin yararlanmak isteyen diğer şahısların okuma ve kitap çoğaltmaları için kurulmuştur. Okuyucuların, isteklerinin zorluk çıkarılmadan, yumuşaklık ve güler yüzle karşılanması; kitapları yırtmamaları, lekelememeleri, yazılarını bozmamaları için hafız-ı kütüpler tarafından dikkatle kontrol edilmesi vakıf şartları arasındadır.

12. Aynı yazar : aynı makale, S. 2.

13. Vakfiye ilk defa bazı yanlışlarla Erceyes dergisi, Sayı 65-70 de yayımlanmıştır.

Gerek vakfiyede, gerekse kitaplara basılan vakıf mühürlerinde kitapların hiçbir suretle kütüphane dışına çıkarılmıyacağı ve iare edilemeyeceği belirtilmiştir.

Vakfiyenin en dikkati çeken yönü, hafız-ı kütüplerin ne şekilde vazife almaları ve nasıl vazife görecekleriyle ilgili kısımlardır. Hafız-ı kütüpler iyi ahlak sahipleri, emin, doğru ve aynı zamanda bilgisi kimselerin arasından seçilecekler, ulema, müderris, kadı, imam, müezzin ve kayyum gibi başka yerlerde işleri olan kimselerden seçim yapılmıyacaktır. Kütüphanenin 3 hafız-ı kütübü vardır, Ulu Cami'in kayyımbaşısı kütüphanenin temizliğini yapmakla da görevlendirilmiştir. Yine aynı camiin mütevellisi, kütüphanenin zamanında açılıp açılmadığını, iyi işleyip işlemediğini kontrol için nazır tayin edilmiştir. Vakfın asıl mütevellisi Mehmed Raşit Efendi'nin kendisidir, ölümünden sonra yerini erkek çocukları, onların nesli kesilince kız çocuklarının nesli, onların soyu da tükenince hizmetkârlarının neslinden gelenler müteveli olacaklardır. Kayseri'de de emin, sadık, doğru ve dindar bir şahıs seçilip müteveli kaimmakamı olarak hizmet görecektir.

Personelin maaşları, birinci hafız-ı kütübe 120, ikinciye 100, üçüncüye 80, ferraş ve nazıra 10 ar, müteveli kaimmakamına 30, asıl mütevelliyeye 40 akçedir. Maaşlar altı ayda bir kere topluca ödenecektir. Maaşların nasıl verileceği, vakfiyede genişçe izah edilmiştir.

Raşit Efendi vakfiyesini diğer kütüphane vakfiyelerinden ayıran bir husus, hafız-ı kütüplere hacca ve sılaya gitmek üzere verilen bir yıl süreli izinlerle ilgilidir. Bu konu da, vakfiyede üzerinde ısrarla durulan bahislerden biridir. İzinli gidenin yerine bir vekil tayin edilmekte, gidenin maaşı tamamen bu vekile verilmektedir. İzin bir yıl süreden daha fazla uzarsa, gidenin

görevi sona erdirilmektedir. Hizmetlerde münavebeyle çalışmaya katıyen müsaade edilmemiştir. Personel tâyinlerinde geleneksel evlâdiyelik sistemine karşı, ayrılanın veya ölenin yerine bir aşağısındaki hizmetlinin geçirilmesi, ancak ölenin bu işe yarar yaşta ve durumda bir oğlu olursa, üçüncü hafız-ı kütüplüğe atanması uygun görülmüş, kas-ı yed bir başka deyimle vekâletle çalışmaya da vakfiyede izin verilmemiştir.

Vakfiyeye göre kütüphane Cuma, Salı ve iki bayramın üçer günleri dışında her gün, gün doğuşundan bir saat sonra açılacak, gün batmağa bir saat kalıncaya kadar açık bulundurulacaktır. Kütüphaneye okumak için hiç kimse gelmese de kütüphane asla kapatılmıyacaktır. Kütüphane açılırken her sabah bir dua töreni yapılacaktır.

Kütüphanenin koleksiyonu yılda bir kere gözden geçirilecek, bozulan ve eskien ciltler onarılacaktır. Gerek tefiş, gerek onarım için vakfiyede ne yapılacağı, ne kadar ve nasıl para sarfedileceği kaydedilmiştir.

7 Rebi'ül-ahir 1212 tarihli vakfiye, vakfın sahipliği üzerine müctehidlerin fikirlerini karşılaştıran bir mahkeme ile son bulmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu devrinde Anadolu'da açılan kütüphanelerin en büyük ve en önemlilerinden biri olan Raşit Efendi Kütüphanesi, bugün Kayseri'de bir eski eserler araştırma kütüphanesi olarak, yazma ve eski harfli basma eser koleksiyonlarıyla dondurulmuştur. Bu kıymetli koleksiyonun ancak bir kısmının, usul-i hadis ve hadis kitaplarının kataloğu neşredilmiştir. Çok değerli sanat ve bilim eserlerinin yer aldığı Raşit Efendi Kütüphanesi bugün için de önemli ve tarihî bir kültür kurumumuzdur.

Reisü'l-Küttâb Mehmed Râşid Efendi binu Ca'fer Fevzi bini Ca'fer Ağa'nın bin ikiyüz on iki târihiyle müverrah ve ol târih ile mukayyed olan vakfiyesinin sûretidir.

Atyab-i mâl ve enfes-i menâlimden ifrâz ve imtiyâz eylediğim ber-müceb-i defter işbu vakfiyeme müzeyyel ve vakf mührümle memhûr kütüb-i nefise-i mütenevvi'a ile mâru'z-zikr Soğan Ağa Mahallesi'nde vâki' bir taraftan ba'zen Mühürdâr Şevki Efendi menzili ve ba'zen tarîk-i hâs ve etraf-ı selâsesi tarîk-i âmm ile mahdûd işbu akd-i meclis olunan konağım hudûd(u) dâhilinde kâ'in vakf-ı âtiyyü'l-beyânın sudûruna değın mesned-i şer'î olan hücec-i müte'addide mantuklarınca silk-i milk-i sahîhimde münselik konag-ı mezkûrun selâmlık kapusu dâhilinde bir taraftan Hamîdiye vakfından bi'l-icâreteyn tasarrufda olan ebniyeli mahall ile damlalık ve bir taraftan yedimde mülküm olan binâsız mahal ve iki taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd tûlen ve arzen bi-hisâb-ı terbi'î üçyüz zirâ' havli ve yine konag-ı mezkûr dâhilinde bir taraftan el-Hâc Mustafâ vakfından kezâlik bi'l-icâreteyn tasarrufda olan selâmlık ebniyesinin ba'zı ve bir taraftan zikr olunan Hamîdiye vakfından mutasarrıf olduğum selâmlık ebniyesinin ba'zı ahır ve bir taraftan bâlâda muharrer mülk havli ve bir taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd selâmlıkda vâki' ebniye-i ma'lûme-i müştemil ve hâli olan kezâlik terbi'an beşyüz zirâ' arsayı ebniye-i memlûke-i mevcûdesiyle ma'ân ve yine konag-ı mezkûr dâhilinde bir taraftan İbrâhim Beğ vakfından kezâlik bi'l-icâreteyn mutassarrıf olduğum bağçe ve bir taraftan el-Hâc Mustafâ vakfından yine tasarrufumda olan bağçe ve iki taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd tûlen yirmi ve arzen onbeş bi-hisâb-ı terbi'î üçyüz zirâ' bağçe ve konak-ı mezkûr karşusunda kâ'in zikr olunan Soğan Ağa Mahallesi'nde vâki' bir taraftan ba'zen

14. Kayseri Umumi Kütüphanesi Raşit Efendi kısmı usul-i hadis ve hadis ilmüne ait Arapça elyazma eserler kataloğu. Hazırhyan, Ahmet Okutan. İstanbul 1964 Millî Eğitim Basımevi. VI + 100 S. 8°

Kirişçi el-Hâc Hüseyin menzili ve ba'zen çukurda kârgir mekteb civârında olan menâzil-i adîde hevâları ve bir taraftan ba'zen tarîk-i âmm ve ba'zen Kepenkçi Sinân Câmi-i şerifi civârında kezâlik çukurda vâki' menâzil-i müte'addide hevâları ve bir taraftan ba'zen İbrâhîm Ağa menzili ve ba'zen Soğan Ağa Câmi'i ve tarîk-i hâsda vâki' iki bâb menzil ve bir taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd matbah ve bağçe ve müştemilât-ı sâire-i ma'lûmeyi hâvi mahal dâhilinde bir taraftan ba'zen mezbur Kirişçi el-Hâc Hüseyin menzili ve ba'zen Hacı Bayram Mahallesi'nde es-Seyyid Yûsuf Paşa vakfından tasarrufunda olan bağçe ve bir taraftan Defterdâr Hüseyin Paşa vakfından keza-lik tasarrufunda olan bağçe ve bir taraftan ba'zen yedimde milkim olan fevkanî bağçe ve ba'zen yine müşârün-ileyh Hüseyin Paşa vakfından keza-lik mutasarrıf olduğum ahur kurbinde etbâ' odaları ve bir taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd bi-hisâb-ı terbi'i sekizyüzellî zirâ' bağçe ve yine mahall-i mezkûr dâhilinde bir taraftan Haremeyn-i muhteremeyn vakfından kezâlik tasarrufunda olan matbah, bir taraftan müşârün-ileyh Defterdâr Hüseyin Paşa vakfından tasarrufunda olan etbâ' odaları ve bir taraftan bâlâda muhar-rem milk bağçe tarîkı ve bir taraftan tarîk-i âmm ile mahdûd terbi'an iki yüz seksen zirâ' sâlifü'z-zikr fevkanî bağçe ile diğer bir kıt'a huccet-i şer'iyye ma'mûletün-biha nâtika olduğu üzere vakf-ı câ'iyü'z-zikrın sudûruna değin silk-i milk-i sahîhimde münselik olan mahrûse-i Galata'da Pençşenbe Pazarı nâm mahalde Bereket-zâde Mahallesi'nde kâ'in bir taraftan ashâb-ı hayrâtdan merhûm Kilârî Mehmed Ağa vakfından Mıgırdıç zimmî veled-i Karabet tasarrufunda olan menzil ve etrâf-ı selâsesi tarîk-i âmm ile mahdûd bi-hisâb-ı terbi'i üçyüz doksan dokuz buçuk zirâ' arsayı muhtevi fevkanî ve tahtânî dört bâb kârgir oda ve bir mikdâr ahşâb sundurma ebniye ve zir-i zemîn sahrınc

ve bir mikdâr havli ve iki sokak kapusunu müştemil kebîr mahzen ve hudûd-i mezkûre dâhilinde terbi'an seksen iki buçuk zirâ' arsa üzerinde mebni kârgir ve ahşâb mahlût ebniye müştemilât-ı sâire-i ma'lûmeyi hâvi bir bâb mülk menzili bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffetü'l-hukûki ve'l-merâfık hasbeten l'illâhi's-Samed ve taleben li-marzâti Rabbihi'l-Ahed vakf-ı sahihi şer'i-yi mü'eyyed ve habs-i sarîh-i mer'i-yi muhalled ile vakf u habs idüp şöyle ta'yîn-i şurût ve tebyîn-i kuyûd eyledim ki zikr olunan kütüb-i mu'tebere-i mütenevvi'a vilâyet-i Anadolu'da medîne-i Kayseriyye dâhilinde kâ'in Câmi-i Kebîr'in şarkî cânibi ittisâlinde vâki' müceddeden binâ ve inşâsına muvaffak olup vakf eylediğim Kütüb-hâneye vaz' olunup kütüb-i mezkûreden talebe-i ulûm ve sâ'ir müstefidîn mütâla'a ve istinsâh eyleyeler ve kütüb-i merkume dâ'imâ kütüb-hâne-i mezkûrede hıfz olunup mütâla'a ve istinsâhı ancak dâhil-i kütüb-hânedede ola. Ve isti'âre ve vücûh-i sâ'ire ile vechen mine'l-vücûh bir tarîk ile hârice ihrâç ve ferd-i vâhide i'tâsı ve rehn ü kefil ile dahi kütüb-hâneneden hârice bir kitâb dahi ihrâcı câ'iz olmaya. Ve ulemâ ve sulehâ ve ümenâdan bir kimesne yevmî yüz yirmi akçe vazife ile hâfız-ı kütüb-i evvel ve keza-lik ulema ve sulehâ ve ümenâdan bir kimesne dahi yevmî yüz akçe vazife ile hâfız-ı kütüb-i sâni ve yine ulemâ ve sulehâ ve ümenâdan bir kimesne dahi yevmî seksen akçe vazife ile hâfız-ı kütüb-i sâlis ola. Zikr olunan Câmi-i Kebîr'de kayyumbaşılık hizmetinde bulunan kimesne kütüb-hâne-i mezkûreyi silüp süpürüp tathîr ve vakt (u) zamâniyle hasr u kalîcelerini ferş eylemek için yevmî on akçe vazife ile ferrâş-ı kütüb-hâne ola. Ve Câmi-i Kebîr-i mezkûr vakfına her kim mütevellî bulunursa kütüb-hâne-i mezkûrenin vakt u zamâniyle açılıp kapanmasına ve kütüb-i mezkûrenin hâfız-ı kütübler ma'rifetleriyle muhâfazasına yevmî on akçe vazife ile nâzir ola. Ve medîne-i mez-

kürede bir sâdik u emîn ve müstakîm ü mütediyyin kimesne asıl mütevellî tarafından memhûr mütevellî senedi ve yevmî otuz akçe vazîfe ile ka'im-makam ola. Ve asıl mütevellî vazîfesi yevmî kırk akçe ola ve vakf-ı mezkûr nezâret-i hazret-i sadr-ı a'zamîde âsûde olup beher sene îrâd-ı vezâ'if u masârif muhâsebesi nezâret-i müşârûn-ileyhde olan evkâf müfettişi efendiler huzûrlarında rû'yet olunup müfettiş-i mûmâ-ileyh efendiye bin sekiz yüz akçe harc-ı muhâsebe virile ve zikir olunan konağım derûnunda ve karşusunda olup bâlâda tahrîr olunduğu üzere vakf eylediğim ter'î'an mecmû'u iki bin iki yüz otuz zirâ' arsalu mahaller hâlâ te'âmül-i nâs üzere icâre-i mu'accele ve mü'eccele ile ve mahrûse-i Galata'da kâ'in mâru'z-zikir mahzen-i kebîr ve hudûd(u) dâhilinde olan menzil ecri misilleriyle icâre-i vâhide-i sahiha ile icâre olunup hâsıl olan gallâtından ber-minvâl-i muharrer vezâ'if ve harc-ı muhâsebe-i mezkûre virilüp fazlası inde'l-hâce kütüb-i merkûma ve kütüb-hâne ve müstegallât-ı mezkûrenin tecdid u ta'mîr u termîmine sarf için asıl mütevellî mührü ve evkâf müfettişi bulunan efendi ma'rifetiyle mahall-i imâmete vaz' ve hîfz ve lede'l-iktizâ masârif-i mezkûreye sarf olundukda ma'mûlünbih müfredat defteri tafsilî üzere bi-aynîhi muhâsebeye idhâl ve teftiş mahkemesine tescil olunup sinin güzerâniyle fazla mütekekkire ve ta'mîre vefâ idecek mikdârı tehâzur ile ziyâde tecemmü' iderse ziyâde-i merkume akare tebdîl için îrâdlu emlak iştirâ ve ma'rifet-i şer'ile müstegallât-ı vakfa zamm u ilhâk ve işbu vakfiyeme zeyl u idhâl olunup ancak bu husûsda mütevellî muhayyer olup sonradan iştirâ ve zamm olan akarı icâreteyn ile yahud icâre-i vâhide ile icâr ve hâsîlâtını gallât-ı müstegallât-ı sâbıkaya idrâc ile ke'l-evvel amel eyleye. Ve kütüb-hâne-i mezkûrenin inşâsiyle kütüb-i mezkûrenin vaz'ı erbâb-ı ulûmun ve tullâb-ı fûnûnun ale'd-devâm nef'leri için olmağ-

la Cum'a ve Salı ve ıydeynin üçer günlerinden mâ'adâ eyyâm-ı hamsede tullû-i şemsden bir sâ'at mürûrunda zikir olunan hâfız-ı kütübler kütüb-hâne-i mezkûreyi bi'l-ictimâ' Besmele-i şerif ile açup gurûb-ı şemse bir sâ'at kaldukda kapayup ancak zuhr (u) asr salâvâtları edâ oluncaya değin ta'til olunmak câ'iz olup eyyâm-ı hamse-i mezkûrenin evkat-ı sâ'irelerinde bir dürhî ta'til olunmayup mekşûf tutulmasıyle kütüb-i mezkûrenin mütâla'a ve istinsâhına devam oluna ve kütüb-hâne-i mezkûre her sabâh ber-vech-i muharrer Besmele-i şerif ile açıldukda zikir olunan hâfız-ı kütübler ve müstefidlerden mevcûd bulunan kimesneler hasbeten-lillâhi te'âlâ üçer salâvât-ı şerif ve üçer İhlâs-ı şerif ve bir Fâtiha-i münîfe kırâ'at idüp hâsıl olan ecr ü mesûbâtın evvelen bi'z-zât Hazret-i Fahr-i Kâ'inât ve Şefi'i yevm-i arasât aleyhi efdalü's-salâvât Peygamberimiz Muhammedeni'l-Mustafâ sall'Âllâhu aleyhi ve sellem ve ezvâc-ı tâhirât ve ebnâ-i tayyibîn ve benât-ı tayyibât ve ashâb-ı zevî'l-hasenât ve tâbi'in ve tebe'-i tâbi'in ve müştehidîn ve mü'ellifin ve sâ'ir ulemâ-i muvahhidîn-i ridvan'ullâhi te'âlâ aleyhim ecma'in hazerâtının ervâh-ı tayyibelerine ebeveynim merhûmeyn Ca'fer Fevzî Efendi ve Ümmügülsüm Hatun ve sâ'ir güzestegân-ı kâffe-i mü'minîn ve mü'minât rûhlarına ihdâ idüp bu abd-i âciz hayâtda oldukça tûl-ü ömr ve selâmet-i dâreynim için du'â ve bi-emri'llâhi te'âlâ irtihâl-i dâr-ı beka eylediğimde mesûbât-ı mezkûreder benim dahi rûhumu hisse-mend ve hisse-yâb buyuralar.

Ve Kütüb-hâne-i mezkûrede mütâla'a ve istinsâh için talebe-i ulûm ve müstefidînin matlûbları olan kütübü hâfız-ı kütüb efendiler mahallinden iltirâc ve itâda asla kimesneye cevri ezâ itmeyüp kemâl-i rıfk u mülâyemet ve nevâziş ü mülâtefet ile itâ eyleyeler. Ve esnâ-yı mütâla'a ve istinsâhlarında kütüb zâyî' olmak ve evrak kat' olun-

mak ve mürekkebe ve sâ'ir vechile kitâblar leke-dâr olmak ve yazuları bozulmak ihtimâllerini def' için hâfız-ı kütüb efendiler ihâle-i enzâr-ı dikkat ile nâzükâne mukarin-i nezâret ve mü-tâla'a ve istinsâhdan fârig olduklarında kitâbları mahallerine vaz' ideler ve ey-yâm-ı hamse-i mezkûrede kütüb-hâne-i mezkûreye farazâ kimesne gelmediği vakt olur ise dahi hâfız-ı kütüb efendiler şart-ı mezkûre kemâl-i ri'âyet birle yine gurûb-ı şemse bir sâ'at kalmadukça kütüb-hâne-i mezkûreyi kapamaya-lar. Ve Âsitâne'de sâkin asıl mütevellî vakf-ı mezkûrun gallâtını tahsîl idüp balâda tahrîr olunduğu üzere medîne-i Kayseriyye'de vâki' mürtezikanın altı ayda müstehak oldukları vezâ'ifi beher senenin re's-i Muharremü'l-harâm gurrasinde ve evâsıt-ı Recebü'l-ferd gurrasinde medîne-i mezkûrede sâkin ka'im-makamına bâk ve râyic-i nukud olarak irsâl u isâl idüp ka'im-makam-ı mezbûr dahi ba'de'l-kabz mürtezika-i mezkûreye altı aylık güzeşte müstehak oldukları vazîfelerini kezâlik bâk u râyic-i nukud olarak müftî-i belde ve ulemâdan vukuf u vücûdu iktizâ idenler muvâcehelerinde temâm her birine edâ ve teslim eyleyüp yedlerinde kabzlarını müş'ir memhûr sened-i âher ve li'eclî't-tasdîk müftî-i beldeye dahi temhîr itdirüp Âsitâne'de sâkin asıl mütevellîye irsâl eyleye. Ve hâfız-ı kütüblerin bu makule senedleri geldikde tatbîk için mühürleri bir kâğıda bastırılıp her birinin imzaları mühürleri üzerine yazılıp li'eclî'l-hıfz asıl mütevellîye irsâl olunup hâfız-ı kütübler mahlûlen ve ref'en tebeddül itdikçe lâhıkların mühürleri dahi bu minvâl üzere Âsitâne'de olan asıl mütevellîye irsâl oluna. Ve mürtezikaya mahallinde vazife virildikde bir akçeleri tenkîs ve bir kimesne tarafından bir akçe talep olunmaya. Ve kütüb-i mezkûreden cild ve şîrâzeleri ta'mîre muhtâc olanlar zuhûr itdikçe müftî-i belde ve vücûh-i ulemâ nezâretleriyle ka'im-makam-ı mütevellî ta'mîr itdirüp iktizâ iden ma-

sârif-i sahihasını defter ve müftî-i belde mühriyle memhûren asıl mütevellîye irsâl eyleye. Ve asıl mütevellî dahi galle-i vakfından masârif-i mezkûru bilâ tevakkuf ka'im-makama râyic u bâk olarak nakden irsâl eyleye. Ve vü-sûl (ü) teslimin müş'ir ka'im-makam memhûr sened gönderüp asıl mütevellî yedinde hıfz oluna. Ve senede bir def'a müftî-i belde bulunan efendi ve ulemâ-i ilâmın vücûhu efendiler ve hâfız-ı kütübler kütüb-hânede içtimâ' idüp ka'im-makam-ı mütevellî hazır olduğu hâlde kütüb-i mevcûde ta'dâd ve memhûr kâğıd ile ihbâr oluna. Ve hâfız-ı kütübler mevâlî ve müderrisîn ve kudât ve e'imme ve mü'ezzinîn ve kayyim zümrelerinden ve'l-hâsıl eyyâm-ı hamse-i mezkûrede hidmet-i kütüb-hâne-i mezkûreye mikdâr-ı zerre mâni' olur şugl-i âher ashâbından olmaya-lar ve hâfız-ı kütübün hidmeti hidmet-i âher ile mâni'atü'l-cem' add olunup bu maddeye dâ'ima dikkat u ihtimâm oluna.

Ve üç nefer hâfız-ı kütübden birinin bir mikdâr mâni'-i şer'isi zuhûr iderse diğer iki nefer hâfız-ı kütübler kütüb-hânede mevcûd bulunup ke'l-evvel hidmet-i mezkûreyi ru'yet eyleyeler. Mâni'-i şer'isi mündefi' oldukda kat'en tevakkuf itmeyüp ol dahi diğerlere mülhâk ve edâ-yi hidmet-i lâzimesine mukdim ola.

Bu vesile ile hâfız-ı kütübler beynlerinde münâvebe sûreti ihtiyâr olunmak ihtimâli olur ise bir vech ile tevâz olunmaya. Eğer içlerinden birine iskat-ı farîze-i Hac ve sıla-i rahim misillu bir sefer vâcib olur ise, yalnız o makûleye ruhsat câ'iz ola. Şöyle ki müftî-i belde ve ittifâk-ı ulemâ ile mütemed ü müstakim ulemâdan biri intihâb ve yerine vekâlet için müftî ve ulemâ hazerâtının ve ka'im-makam-ı mütevellî ve diğer hâfız-ı kütüblerin mühürleriyle memhûr kâğıd ile asıl mütevellî tarafına inhâ olunup asıl mütevellî tarafından nihâyet bir sene müd-

det ta'yîn ile memhûr olan kâğıdı virilüp ol-vechile yalnız o kadar müddet şer'an lâzım gelen sefere izin virile. Ve yerine intihâb olunan kimesne vekil nasb olunup asıl gelinceye dek vazife-i mu'ayyene temâmen vekile virile. Ni-hâyet bir seneden ziyâde te'hîr ider ise ciheti ref' ve aşağıda şart kılındığı üzere ahire tevcih oluna ve işbu hac ve sila-i rahim seferi icâzeti dahi hâfız-ı kütüblerin üçüne ve yahud ikisine birden câ'iz olmayup biri gitdikten sonra ahire dahi icâb ider ise evvel giden gelüp hidmetiyle kıyâm itmedikçe diğerine ruhsat bir' vech ile câ'iz olmaya. İşbu hac ve sila-i rahim maddelerinden mâ'adâ sûretle hâfız-ı kütüblükde vekâlet vechen mine'l-vücûh câ'iz olmaya. Bi'n-nefs hidmetinden imtinâ' ve ihtiyâr-ı kusûr ve rehâvet ve hilâf-ı şurût-ı vekâletle edâ sûretinden mübâde-ret ider olur ise o makulenin cihetini ref' ve kezâlik aşağıda şart kılındığı üzere ahire tevcih oluna ve cihât-ı mezkûrenin kasr-ı yedi şart-ı vakfa mugâyir olmağla kasr-ı yed murâd ider olur ise, ruhsat virilmeyüp bilâ-tevakkuf o makûlenin dahi cihet(i) ref' ve ber-vech-i âti ahire tevcih oluna.

Zikr olunan hâfız-ı kütüblerden evvel bulunan kimesnenin bâlâda tah-rîr olunan şurûtuma âdem-i ri'âyetle cihet(i) ref' olunup yahud bi-emri'l-lâhi te'âlâ vefât idüp cihet-i mezkûresi mahlûl olur ise yerine hâfız-ı kütüb-i sâni nakl olunup şurût-ı mezkûre üzere yevmî yüzyirmi akçe vazife ile hâfız-ı kütüb-i evvel ola. Sâlis dahi yevmî yüz akçe vazife ile hâfız-ı kütüb-i sâni ola. Ve sâlisin yerine şurûtumda münderic evsâf ile mevsûf bir (müstehak) şahsı müftî ve ulemâ ve ka'im-makam-ı mütevellî ma'rifetleriyle intihâb ve ihtiyâr oluna. Ve tevcihleri için asıl mütevellî tarafına memhûr kâğıdlariyle inhâ olunup asıl mütevellî dahi ve bâ-işâret-i şeyhu'l-islâmî tevcih oluna. Ve hâfız-ı kütüblerden biri fevt oldukda sagir veledi kalup örf-i beldeye kıyâsen ciheti-

ne sabî ve mürâhik oğluna virildiği sûretde lâ-mahâle birkaç akçe ücret ile bî-gâne bir kimesnenin tevkili iktizâ idüp bu sûretde gelecek bî-gâne ve mechûlü'l-ahvâl kimesne kütüb-i mev-kufe muhâfazasında sadâkat ve istika-meti umûr-i mevhûmeden olduğundan gayrı vekâlet takarrübiyle şart eylediğim hidemât-ı kütüb-hâneye ri'âyet ide-meyeceği bedihi olmağla binâ'en-aleyh sabî ve mürâhik uşaklara babası mahlûlünden hâfız-ı kütüblük cihâtı tevcih olunması hilâf-ı şartım olduğuna binâ'en ruhsat virilmeyüp vefât iden evvel ise ber-vech sâni, evvel ve sâlis sâni olup eğer vefât iden sâni ise kezâlik sâlis sâni olup alâ kelâmü't-takdireyn erbâb-ı istihkakdan ehl-i ilm ve müte-deyyin ve müstakim aher kimesne sâlis ola. Ve işbu hâricden bulunacak hâfız-ı kütüb maddesinde ka'im-makam-ı mütevellî gereği gibi taharrî ve dikkat idüp erbâbı olduğunu müftî ve ulemâ hazerâtı ittifâklariyle gereği gibi teyak-kun itmedikçe ale'l-amyâ arz olunma-ya. Erbâbı olduğu tahakkuk eyledikde tevcihini asıl mütevellî tarafına ka'im-makam arz ve arzını müftî ve ulemâ efendilerin mühürlü kâğıdlariyle tas-dik itdire. Eğer vefât iden hâfız-ı kütübün kebîr ve evsâf-ı mezkûre ile mut-tasîf oğlu var ise hidmete müdâvemete ve şurût-ı vakfe ve şurûta ri'âyet şartı ile o makuleye hâfız-ı kütüblük tevcihî câ'iz olup kemâ fi'l-mezkûr yine hâfız-ı kütüb-i sâni evvel ve sâlis sâni olup vefât iden(in) müstehakk olan oğlu sâlis ola.

Ve zikr olunan vakfımın tevliyye-tini vazife-i merkumesiyle hayâtda ol-dukça bi'n-nefs kendim mutasarrıf olup âmme-i umûr-ı evkat-ı mezkûre ve kâffe-i mesâlih-i husûs-i merkume ve azlu nasb-ı erbâb-ı vezâ'if ve izdi-yâd u tenkis-i masârif ve ibdâl u teb-dîl u tagyîr u istibdâl ve tahvîl u tak-lîl u teksîr merreten ba'de uhrâ kendi yedimde dilediğim gibi tasarrufumda olup bi-emrillâhi'l-meliki's-sübhân ve

bi-inâyet-illâhi'l-kerîmi'l-gufrân azm-i gülşen-serây-ı cinân eylediğimde ebnâ-i ebnâ-i ebnâmın ekberi batnen ba'de batnin fer'an gıbbe aslin ba'dehu benât ve evlâd-ı benât ve evlâd-ı evlâd-ı benâtımın zükûrunun ekberi ba'dehu inâsının ekberi kezalik batnen ba'de batnin fer'an gıbbe aslin ve ne'uzu b'il-lâh min zalike evlâdım münkariz olursa utekam ve ba'dehu utekatım ve ba'de-hüma evlâd ve evlâd-ı evlâdlarının evlâd-ı zükûrlarının ekberi ba'dehu inâsının ekberi kezalik batnen ba'de batnin fer'an gıbbe aslin ve ba'de inkırâzu'l-küll müfettiş-i mûmâ-ileyh arziyle bâ-işâret-i şeyhu'l-islâm ve bâ-berât-ı pâdişâhî umûr-ı vakfa âlim ve şartına râ'i ve müdekkık ve mütedeyyin ve mu'temed-i aleyh bir kimesne mütevellî olup nezâreti vekil-i saltanat-ı uz mâ olan himâye-i hazret-i sadr-ı azamîde olup nâzır-ı müşârün-ileyh hazretlerinin hasbeten l'illâhi te'âlâ bi'l-fadli nezâretleriyle vakf-ı mezkûrun devâm u imtidâd ve icrâ-yi şerâ'it esbâbının istihsâline himmet-i aliyye ve inâyet-i mâlâ-nihâyelerine mebzûl buyurup nâ'ili ecr-i cezil olalar. Ve dahi mürûr-i eyyâm ve şuhûr-i a'vâm ile şerâ'it-i mezkûreye ri'âyet asir olur ise, vakf-ı sâlifü'l-beyân mutlaka umûr-i fukarâ-i ehli imâna sarf için vakf-ı ebedî ile vakf ola. Ve bu ta'yîn-i sudûr ve teb'yîn-i şurût u kuyûd birle zikri mürûriden kütüb-hâne ve kütüb-i mütenevvi'a ve konag-ı mezkûr hudûdu ile karşusunda kâ'in matbah hudûdu dâhilinde olan mahaller ve Galata'da vâki mahzen ve menzili fâriğen anî-ş-şevâgil mütevellî-yi mûmâ-ileyh Âdem Efendi ye teslim eylediğimde anlar dahi berminvâl-i muharrer vakfiyyet üzere teslim u kabz ve evkaf-ı sâ'ire mütevellîleri misillu tasarruf eylediler. Ve bu hatm-i kelâmı hasbî ve itmâm-ı merâm-ı resmî buyurduklarında gıbbu't-tasdik-i şer'i, emr-i vakf tamâm ve hall u teslim-i encâm bulmuş iken vâkif-ı müşârün-ileyh-i esbagullahi ni'mehu aleyh Mehemed Râşit Efendi hazretleri ih-

tilâf-ı akvâl-i e'imme-i müctehidin-i kirâma vâkif ve turûk-i tashih-i rivâyâte sâ'il müctehidûn-i fihâbih ârif olmalarıyle lâ-halu'l-istihkâmu ve'l-ahkâm semt-i vifakdan cânib-i hilâf(a) sülûk buyurup meclis-i ma' kud-i mezkûr-ı nebevî ve sa'âdet-şî'âr-ı şerif-i Ahmedîde li'ecli't-tescil nasb buyurdukları mütevellî-yi mûmâ-ileyh Âdem Efendi ile kemâ hüve'l-mestûr fi'l-kütübi'l-meşhûr makarr-ı im'ân olup evvelâ akarın vakfiyyeti mefhar-i e'imme-i fuhûl e'azım-ı müctehidinden zevil-ukul olan İmâm-ı Âzam ve himâm-ı sirâcu'l-mille ve'd-dîn üstâzu'l-e'immeti'l-müctehidin Nu'man ibnu Sâbiti'l-Kûfi cûzi bi'l-hayri ve kûfi hazretlerinin mezheb-i hatîr u re'y-i münîrleri üzere sahîh lâkin âriyyet menzilesinde olmağla benim için rücû'a mesâğ olup sâniyen menkulün vakfiyyeti İmâm-ı müşârün-ileyh hazretlerinin indinde gayr-ı sahîh ve fahru'l-müctehidin Muhammed ibnu Sülleme rahmetullah hazretleri kütüb-i vakfı tecvîz itmeyüp sâlisen vâkifın menâfi'-i vakfı nefsine şartı İmâm-ı Sâlis müşârün-ileyh Muhammed ibnu Hasani-ş-Şeybânî hazretleri re'y-i âlileri üzere sahîh olmadığından nâkis-ı vakf olup derûn-i vakfiyede tahrîr olunduğu üzere vakf-ı mezkûrun tevliyyeti evvelâ kendime meşrûta olmanın tevliyyete ta'yîn olunan vazîfe nefsime menfa'at şartı olduğuna binâ'en vakf-ı mezkûr mütenakkız olmanın zikr olunan vakfımın vakfiyyetinden rücû' idüp mâru'z-zikr akar ve arsa ve kütübü ke'l-evvel milkime istirdâd(ı) murad iderim didiklerinde mütevellî-yi mûmâ-ileyh Âdem Efendi dahi (cevâb-ı) bâ-savâba mübâderet idüp hâl-ı vâkif-ı müşârün-ileyh hazretlerinin tahrîr-i meşrûhlarına muvâfık lâkin İmâmeyn-i himâmeyn-i fâzileyn u âlimeyn rahimehümâ'l-lâhi hazretleri indlerinde akar-ı vakf u habsu'l-ayni alâ hükmi meliki'llâhi te'âlâ olduğundan vâkifın mülkü zâ'il olmanın akar-ı mezkûru mülküne ircâ' mümkün olmayup ve İmâm-ı sâlis âlim-i rabbânî İmâm Mu-

hammedü's-Şeybânî hazretlerinin kavli şerifleri üzere menkulun vakfiyeti sahîh olup ve fuhûl-i müctehidinden Nasîr ibnu Yahya rahmetu'llâh hazretleri kütüb vakfını tecvîz ve kendi kütübünü vakf eylediği meşhûr ve Fakîh ibnu Ca'fer rahmetu'llâh hazretleri dahi kütüb vakfının sıhhatini tasrih buyurdıkları kütüb-i mu'teberânda âşikâr olduğuna binâ'en kütüb-i mezkûrenin dahi vakfiyeti sahîh olup vâkıfın küllen ve ba'zen menâfi'-i vakfı nefesine şartı fâzıl-ı samadânî hazret-i İmâm Ebu Yûsufi's-sânî kavli şerifleri üzere sahîh olduğu musarrah olduğuna binâ'en vâkıf-ı müşârün-ileyhin vazife-i tevliyyeti nefesine şartı vakfını nâkis olmayup sahîh olmağla bir dürlü rüçû mümkün değildir, diyu yedinde olan akâr ve arsa ve kütübü redd ü teslimden imtinâ' ve tarafeyn mübtegalariñca fasl u hasm u hükm-i şer'a tâlibân olduklarında husûs-ı mezkûre me'zûn-ı bi'l-hükm olan Mevlânâ-yı Kassâm müşârün-ileyh hazretleri dahi bu bâbda te'emmül-i lâıyk ve tefekkür-i fâ'ik buyurup temhîd-i kavâ'id-i hayrı ulâ ve teşyîd-i mebânî-i vakfı uhrâ görmekle tarafeynin kelâmına nazar ve mâni'-i hayr olmakdan hazer idüb âlimen bi'l-akâvîl-i mezkûre ve murâ'iben bi-cemî'i mâlâ bûdde minhu fi'l-hükmi bi'l-evkaf alâ re'yi men yerâhu mine'l-e'immeti'l-müctehidini rıdvân-ullâhi te'âlâ aleyhim ecma'in zikr olunan akâr ve arsa ve kütüb-hâne ve kütüb-i merkûmenin vakfiyyet ve şurûtu mezkûrenin sıhhat u cevâzına bi'l-muvâcehe hükm-i şer'î buyurdıklarından sonra vâkıf-ı müşârün-ileyh inân-ı kelâmını semt-i ahire atf birle gerçi mâru'z-zikr kütüb-hâne ve akâr-ı sâ'ire ve arsa ve kütübün vakfiyyet ve kuyûd ve şurûtu hükm-i mezkûr ile sıhhat buldu. Lâkin İmâm Ebu Hanîfe müşârün-ileyh hazretleri katında sıhhat lüzümü müstelzim olmayup vakf lâzım olmadığından sâlifü'z-zikr akâr ve arsa ve kütüb-hâne ve kütüb-i istirca' ve temellük câ'iz olmağın kemâ fi'l-evvel

mülkûme istirdad için mütevellî-i mûmâ-ileyhden taleb iderim diyu, yine mütâlebe buyurdıklarında mütevellî-i mûmâ-ileyh e'anul-lahil-meliki's-şekûr tekrâr cevâb-ı bâsavâba müte'addi olup fi'l-hakika İmâm Ebu Hanîfe hazretleri katında vâkıfın mücerred vakfiyyet kavli vakfın sıhhat ve lüzûmunu müstelzim olup ve âlim-i rabbânî İmâm-ı sâlis müşârün-ileyh Muhammed ibnu'l-Hasani's-Şeybânî re'yi şerifleri üzere teslim-i ile'l-mütevellî ve zikr-i te'yîd ile vakfa lüzûm âriz olmağla alâ re'yi-humâ evkaf-ı mezkûre sahiha ve lâzımadır diyu yine redd u teslimden imtinâ' eylediğinde Mevlâna-yı Kassâm müşârün-ileyh lâ-zâle'l-hak beyne yedeyhi hazretleri bu bâbda dahi tekrâr te'emmül-i lâıyk ve tefekkür-i fâ'ik ile temhîd ile kava'id-i hayrı ulâ ve teşyîd-i mebânî-i vakf(1) uhrâ ve nazm-ı kerîm ile sâbit-i va'idden hazer idüb âlimen bi'l-hilâf beyne'l-e'immeti'l-eslâf ve mer'iyyen bi-cemî'i mâlâ-budde minhu fi'l-hükmi bi'l-evkaf alâ re'yi men yerâhu mine'l-e'immeti'l-müctehidini rıdvân'allahi te'âlâ aleyhim ecma'in vakf-ı mezkûrun tekrâr sıhhat ve lüzûmuna ve şurûtu merkûmenin cevâzına vâkıf-ı müşârün-ileyh müvâcehelerinde hükm-i sahîh-i şer'î ve kaza-i sarîh-i mer'î buyurmalarıyla vakf-ı mezkûr cemî'-i e'imme hazerâtı indlerinde vifâken ve ittifâken sahîh ve lâzım ve habs-i sarîh-i mütemmim olup fimâ ba'd husûs-i mezkûru mübeddil Hakk celle ve alâ hazretlerinin

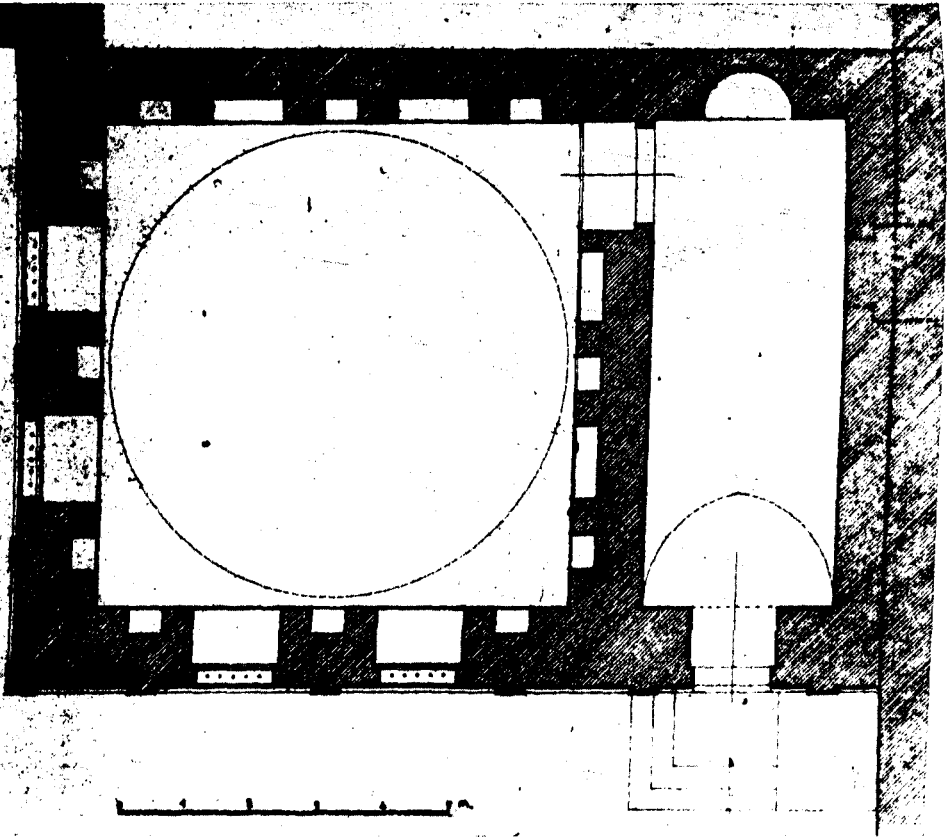
فی بدله بعد ماسومه فانما ائمه علی الذین
یبدلونه الله سریع علیم

nazm-ı kerîmînde olan esiminden olacağı bilâ-reyn oldukdan sonra vâkıf-ı müşârün-ileyhi lâ-zâle müşârün-ileyh hazretleri meclis-i şer'î mefkud-ı mezkûrede mütevellî-i mûmâ-ileyh mahzarında derûn-i vakfında mezkûr olup akvâl-i e'imme-i müşârün-ileyhim hazerâtının ictimâ'ları ve hükm-i şer'inin vukû'ıyla evkâf-ı mezkûre sahiha ve

lâzıma ve bi'l-cümle şurûtu mer'iyeye ve ma'mûletun bihâ olup tevliyyet-i mezkûrenin azl u nasbı yedimde olduğundan mâ'adâ evvelâ nefsimi meşrûta olmağla mütevellî-i mûmâ-ileyh Âdem Efendi tevliyyet-i mezkûreden hâlâ azl ve bi'n-nefs kendim mütevellî olup zikr olunan akar ve arsa ve kütüb-hâne ve kütübü vakfiyyet üzere bi't-tevliyye taleb eylediğimde ol dahi ber vech-i muharrer tamamen ve kâmilin bana teslim ve ben dahi bi't-temâm ve'l-kemâl ahz u kabz-ı itmâmıla min ba'd vakfım olan akar ve arsa ve kütüb-i merkumeden bana yed-i mûmâ-ileyhden bir nesne bâkî kalmadı diyü ikrâr-ı sahîh buyurdıklarında mûmâ-ileyh Âdem Efendi dahi tasdik ve bu vech ile umûr-i mezkûre hitâm bulduğunu Mevlânâ-yı Kassâm-ı müşârün-ileyh hazretleri mahallinde tahrîr ve ma'an meb'ûs-i ume-

nâ-i şer'le meclis-i şer'e gelüp alâ vukufihi inhâ vü takrîr buyurdıklarında ilâ-yı kitâbı tevkî'i refi'i ile tevşih buyuran hâkim-i hâsım-ı vâlâ cenâb-ı lâzâle hükmühu câriyen bi'l-hakku ve's-savâb hazretleri dahi hükm-i mezkûru dahi tegayyur ve vakf-ı merkumu takviyye ve tesdid buyurup hükm-i mezkûr dahi münkad olmagın ecru'l-vâkıfı ale'l-hayyi'l-cevâdi'l-kerîm cerâ zâlike ve hurrîre fi yevmi's-sâbi' min şehri rebî'ul-âhir li-seneti isnâ aşere ve mi'eteyne ve elf.

(İşbu suret kaydına mutâbık olup Ankara Vilâyet-i celilesinde 1. Kânun-i Sâni 1322 tarih ve 84 numaralı inhâsiyle vukû bulan taleb üzerine ihrâç kılınmıştır.) 7 Nisan 1323.

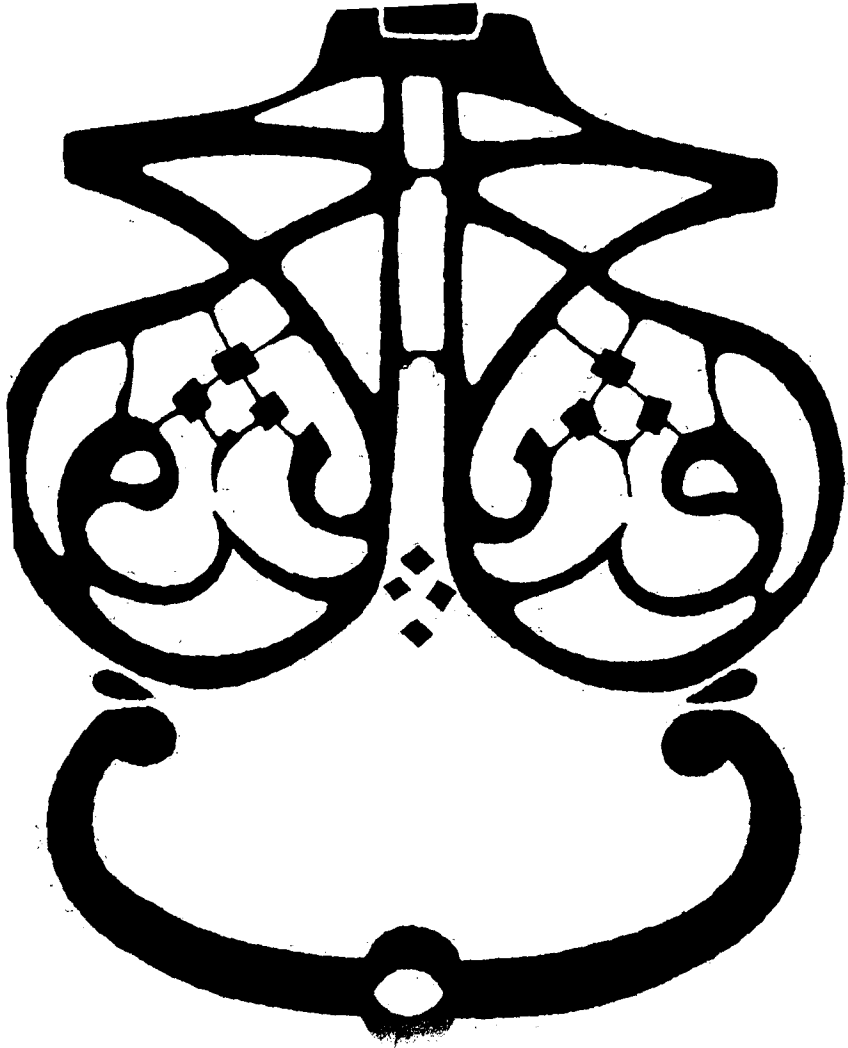
Res. 1 -- Raşit Efendi Kütüphanesi'nin plânı.

Res. 2 -- Raşit Efendi Kütüphanesi Kuzey - doğu görünüşü

Res. 3 — Raşit Efendi Kütüphanesi, doğu cephesi ve Ulu Cami

Res. 4 — Raşit Efendi Kütüphanesi'nin «Ya Fettah»
yazılı kapı tokmağı